

TOMASZ BOLANOWSKI

Instytut Architektury i Urbanistyki

Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska

Politechniki Łódzkiej

PROJEKTOWANIA TRUDNE POCZĄTKI – refleksje z okazji jubileuszu i nie tylko

Opiniodawca: **dr hab. inż. arch. Anna Agata Kantarek**

Co roku o prawo do studiowania w Instytucie Architektury i Urbanistyki Politechniki Łódzkiej stara się rzesza kandydatów. Jednym z przedmiotów pierwszego semestru wprowadzającym w sprawy zawodowe jest projektowanie architektoniczne wstępne. Nauka odbywa się wielotorowo. Najbardziej zauważalna i oczywista jest nauka warsztatu. Studenci przyswajają podstawowe techniki kreślarskie. Jednocześnie poznają fachową terminologię, zdobywają umiejętność prezentacji własnych projektów przy pomocy różnych technik: kreślenia, szkicowania, budowania makiet. Uczą się także organizacji pracy, systematyczności, pracy w grupie.

Architekt... projektant, twórca, postać mająca wpływ na otaczającą nas przestrzeń. Szereg określić człowieka szczególnego, wyjątkowego. Dla niektórych słowo magiczne, dla innych egzotyczne. Fascynacja młodzieży tym zawodem powoduje, że rokrocznie o prawo do studiowania w Instytucie Architektury i Urbanistyki Politechniki Łódzkiej stara się rzesza kandydatów. Szczęśliwców rozpoczynających naukę na studiach stacjonarnych jest około 60-ciu. Drugie tyle otrzymuje szansę na odpłatne zdobywanie wiedzy w systemie niestacjonarnym. To w sumie około 120 młodych dusz radujących się perspektywą artystycznego życia. Niektórzy wkraczają w świat architektury z pełną świadomością, z wewnętrznej potrzeby, inni za namową najbliższych bądź znajomych. Są też tacy, którzy, mając pewne predyspozycje plastyczne, jeszcze nie wiedzą czego chcą, ale liczą, że właśnie tu się odnajdą. Z czasem wszyscy przekonują się, że to niełatwy kawałek chleba. Część zrezygnuje – to Ci o najsłabszych umiejętnościach i psychice. Część przebrnie przez studia tylko po to, by odebrać dyplom, a następnie poszukać innego zajęcia. Są też na szczęście ci „pozostali”. To dla nich są te studia, to Oni kiedyś staną się załącznikiem nowego pokolenia Architektów.

Jednym z przedmiotów wprowadzających w sprawy zawodowe jest pierwszosemestralne *projektowanie architektoniczne wstępne*. To tu „pierwszaki” poznają podstawy projektowania architektonicznego. Nauka odbywa się wielotorowo.

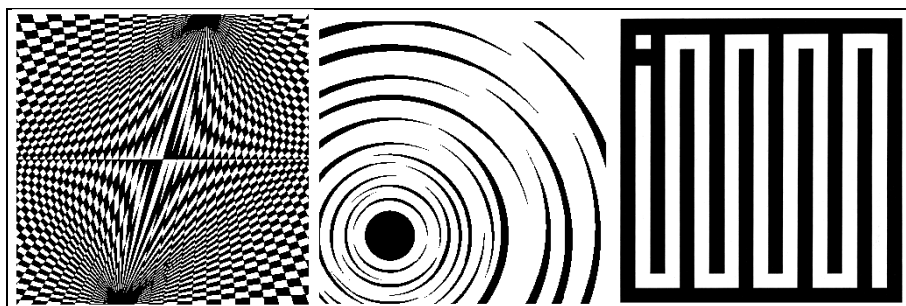

Rys. 1. Człowiek i architektura. Autor: Natalia Mostowska

Fig. 1. Man and Architecture. Author: Natalia Mostowska

Przede wszystkim – warsztat pracy. Od pierwszych zajęć studenci uczą się podstawowych technik kreślarskich. Zadania polegają na wykonaniu kompozycji graficznych niewielkiego formatu (30 x 30 cm lub A-3). Wymagane jest odręczne wykreślenie tuszem na usztywnionym brystolu. Wykonywane są kompozycje prostokątne i krzywokątne – nazwa sama podpowiada jakiego rodzaju są to prace. Wyższym stopniem wtajemniczenia są tematy w stylu: „drzewo, drewno, architektura” bądź „człowiek, przyroda, architektura”. Tutaj bowiem grafika jest pretekstem do przeanalizowania relacji między architekturą a otoczeniem. Tematy są modyfikowane poprzez dodatkowe zadania, np. konieczność powiązania kompozycji z napisem: własnym nazwiskiem, sentencją bądź mottem, co pozwala przećwiczyć także problemy kaligrafii.

Tematy graficzne wydają się z pozoru proste i nieskomplikowane. Czas na wykonanie każdego zadania, zazwyczaj 2-3 tygodnie, wydaje się być wystarczającym. Życie pokazuje jednak ile przeciwności trzeba pokonać, by poprawnie wykonać ćwiczenie, poczynając od prawidłowego zrozumienia zadania czy spełnienia wymogów formalnych (jak np. wymiary pracy, marginesy). Dużo uwagi jest poświęcane estetyce pracy. Efekty są zdumiewające: rękoma nowicjuszy są tworzone w pełni profesjonalne prace, co cieszy, raduje i daje energię do dalszego wysiłku.

Rys. 2. Kompozycje prostokątne i krzywokształna. Autorzy (w kolejności):
Jakub Woźnicki, Lidia Kazimierczak, Anna Gaszewska

Fig. 2. Rectilinear composition and curvilinear composition. Authors: Jakub Woźnicki,
Lidia Kazimierczak, Anna Gaszewska

Przerywnikiem pomiędzy tematami wielotygodniowymi są klauzury. Są to zadania, które studenci rozwiązują w ciągu kilku godzin jednych zajęć – ćwiczą refleks, uczą szybkiej, spontanicznej reakcji na postawiony problem.

Kolejne tematy wprowadzają studenta głębiej w świat architektury. Przykładowe ćwiczenia zatytułowane: „architektoniczny element powtarzalny” czy „plansza z projektem” są kolejnym krokiem na drodze nauki graficznego przedstawienia pomysłu. Studenci mają okazję poznać, przećwiczyć i wypracować własne techniki prezentacji projektu. Pojawia się już terminologia fachowa. Słowa, takie jak: rzut, przekrój, widok, elewacja czy projekt zagospodarowania terenu stają się swojskie i stosowane z pełną świadomością w kapitalny sposób usprawniają komunikację. Zdarzają się jeszcze zabawne przejęzyczenia w stylu belka pionowa, rzut poziomy czy widok przekroju, ale stopniowo i one znikają. Jeżeli student powiąże znaczenie słów z prawidłowym ich rysowaniem staje się kandydatem na profesjonalistę.

Tematem podsumowującym semestralną edukację architektoniczną jest projekt niewielkiego obiektu. Kubaturowo jest zbliżony do przystanku autobusowego. W programie projektu znajduje się kilka pomieszczeń typu miejsce sprzedaży, toaleta (w wariacie dla niepełnosprawnych) czy punkt informacyjny. Do tego dochodzi mała architektura, zadaszenia itp. Zadaniem studenta jest prawidłowo zaprojektować układ funkcjonalny, zagospodarowanie terenu, zwracając szczególną uwagę na powiązanie z otoczeniem, przedstawić propozycje konstrukcji, materiałów i kolorystyki. Wszystko to ma stanowić ciekawą, nowatorską formę. Jest to pierwszy w życiu studenta wykonany własnoręcznie architektoniczny projekt koncepcyjny, zastosowanie w praktyce przyswajanych w czasie semestru wiadomości i umiejętności, które dotychczas jawiły się abstrakcją.

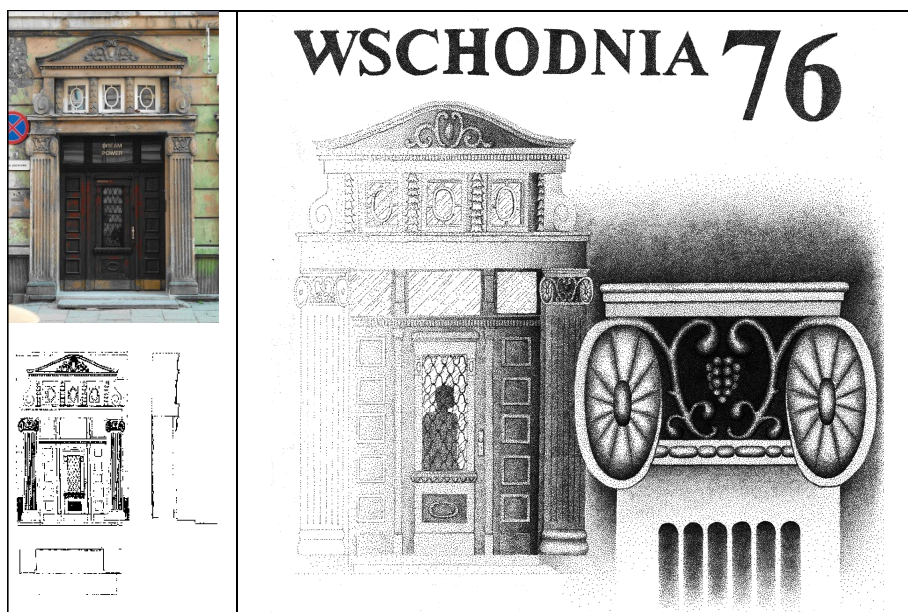
Rys. 3. Drzewo, drewno, architektura. Autorzy (w kolejności):

Monika Dalba, Paulina Chachulska, Tomasz Rospędek

Fig. 3. Tree, wood, architecture. Authors: Monika Dalba, Paulina Chachulska, Tomasz Rospędek

W celu humanizacji nauki równoległe z tematami graficzno-projektowymi studenci wykonują ćwiczenie zatytułowane: detal łódzkiej architektury. Jest to temat całosemestralny i, w odróżnieniu od opisanych wcześniej, bardziej złożony zarówno pod względem organizacji pracy, jak i koniecznych do zastosowania technik. Zadaniem studenta jest znalezienie ciekawego detalu łódzkiej architektury. Poszukiwania przebiegają wśród obiektów z końca XIX i początków XX wieku zlokalizowanych głównie w centrum miasta. Są to kamienice, rezydencje, wille i pałace pofabrykanckie, zespoły wejściowe (bramy i furty) ogrodzeń. Bywa, że terenem działań są łódzkie nekropolie. Najczęściej są to elementy „strefy parteru”: brama, furtka, witryna sklepowa, czy wspomniane nagrobki – elementy architektury łatwo dostrzegalne, a zarazem dostępne przez co możliwe do szczegółowej analizy bez stosowania skomplikowanych technik inwentaryzacyjnych. Tematem bywały także okna i wykusze – tematy piękne i atrakcyjne, lecz trudne do wstępnej analizy ze względu na położenie.

Po wyborze tematu student ma za zadanie sporządzenie dokumentacji fotograficznej i inwentaryzacyjnej. Już samo wykonanie zdjęcia potrafi sprawić niemałe kłopoty: prawidłowo wybrany kadr, utrzymanie kierunków poziomu i pionu, odpowiednie oświetlenie uwydatniające głębię to aspekty, na które zwyczajny posiadacz aparatu cyfrowego często nie zwraca uwagi. Niejednokrotnie trzeba wykazać się pomysłowością, sprytem i cierpliwością, by sfotografować obiekt bez elementów zasłaniających: ludzi i samochodów. Zadanie wymaga skupienia i uwagi, zarazem budzi w studencie przeświadczenie wykonywania czegoś szczególnego, wyjątkowego.

Rys. 4. Detal łódzkiej architektury. Zdjęcie, inwentaryzacja, kompozycja
Autor: Joanna Nawrocka

Fig. 4. Detail of Lodz architecture. Photo, measurements, composition
Author: Joanna Nawrocka

Najbardziej widowiskowy jest jednak efekt ostatniego etapu działań: kompozycja w układzie płaskim na planszy o wymiarach 50 x 50 cm, oparta na elementach będących treścią opracowania wcześniejszych etapów. To tu student może wyrazić swoje artystyczne „ego”, składając kompozycję wybranych elementów. Do tego konieczne jest dołożenie, cierpliwie wystukanych, kilku milionów kropek i ... kompozycja gotowa. Wiele godzin żmudnej pracy, pokonanie chwilowych, często niemałych, słabości, wiara w pozytywny efekt końcowy i wreszcie radość i zasłużona duma z własnych dokonań.

Tu warto zwrócić uwagę, że pierwszy semestr jest ważny nie tylko ze względu na zdobywane umiejętności zawodowe. Nie mniej istotne, a są i tacy, co twierdzą, że nawet istotniejsze, jest nabycie odpowiednich przyzwyczajeń, zachowań i odruchów. Jest to swoista szkoła życia młodego architekta. Umiejętność analizy danych wyjściowych zadanego tematu, wypełnienie ich, wypracowanie metod zdobywania wiedzy z książek, albumów, czasopism, częste wizyty w bibliotece... Młodzież przyzwyczajona jest do korzystania z gotowych opracowań, skrótów i uświadczenia sobie, że na studiach tak zdobyta wiedza nie wystarcza, że konieczny jest wysiłek połączony z rzetelnością i solidnością, powoduje niejednokrotnie bolesne doznania. W przyzwyczajaniu do rytmicznej, systematycznej pracy pomagają harmonogramy. Student nabiera umiejętności mobilizacji sił bez względu na okoliczności, uczy się pracować z kalendarzem w rękę, wiedząc, że terminowe oddanie pracy jest równie ważne jak sama praca. Jest to bezpośrednie nawiązanie do atmosfery

zawodu architekta. Umiejętności te przydadzą się także już na studiach, w następnych semestrach.

Rys. 5. Detal łódzkiej architektury. Autorzy (w kolejności):
Agnieszka Hilczer, Patryk Wyroślak, Marta Klosse, Katarzyna Firmowska
Fig. 5. Detail of Lodz architecture. Authors: Agnieszka Hilczer, Patryk Wyroślak,
Marta Klosse, Katarzyna Firmowska

Institut Architektury i Urbanistyki Politechniki Łódzkiej powstał przeszło 20 lat temu. Na przestrzeni lat zmieniały się uwarunkowania zewnętrzne, trendy, stosowane w architekturze konstrukcje i materiały. Zmieniają się również warunki pracy studentów. Z roku na rok jest redukowana liczba godzin przewidzianych na naukę projektowania. Zwiększana jest też liczebność grup projektowych, co powoduje, że coraz mniej czasu jest na kontakty ze studentami. Szalenie utrudnia to rozwój indywidualnych umiejętności studenta. Dlatego, aby sprostać bieżącym potrzebom, program zajęć również ulega ciągłym zmianom. Jest konieczna stała modyfikacja dobieranych tematów, umożliwiającą intensyfikację działań i esencjonalne podejmowanych problemów. Niezmienna za to pozostaje zasada odrębnego wykonywania wszystkich prac. Wobec rozwoju technik komputerowych przydatność tego założenia może wydawać się dyskusyjna, jednak własnoręczne zrealizowanie

postawionego zadania ma posmak dotykania korzeni architektury, ma znaczenie podobne do odbywanej służby na żaglowcach przez kandydatów na marynarzy.

Na zakończenie... Pierwszym krokiem na drodze w świat architektury towarzyszą liczne emocje – zarówno po stronie studentów, jak i prowadzących zajęcia. Wytwarza się swoista więź, w której czynnikiem spajającym jest ARCHITEKTURA.

Projektowanie architektoniczne wstępne, potocznie zwane jest przez studentów PAW-iem. Niezbyt „architektoniczne” skojarzenie, ale jest to kolejny przykład, że Brać Studencka ma własne spojrzenie na świat. Używane są więc określenia w stylu pójść na PAWia, zaliczyć PAWia, a także, zwłaszcza w okolicach sesji, gdy ilość obowiązków staje się nieznosna, niektórzy wspominają o jego puszczaniu. Niestety, niektórym zdarza się mieć PAWia „do tyłu” lub „w plecy”. W ten sposób ten strojny ptak stał się z czasem nieformalnym logiem przedmiotu. Pojawiał się także w formie graficznej, np. w ogłoszeniach, sprezentowana zaś przez studentów przed laty maskotka została uroczyście umieszczona nad drzwiami do jednego z pokoi na V piętrze.

DIFFICULTIES OF THE BEGINNING OF STUDY CONSIDERATIONS BY REASON OF THE JUBILEE

Summary

Every year a lot of young people make efforts to study Architecture at our Institute. One of several subjects – matters which prepares for exercise profession an architect – Foundation of Architecture Design – is composed of several exercises, which are related different compositions and simple projects. During these exercises and classes students learn how to make technical drawings, built models of creating volumes. They learn graphic methods to presentation of idea and professional terms